

EVROPSKÁ VOLEBNÍ STUDIA EUROPEAN ELECTORAL STUDIES

**Institut pro srovnávací politologický výzkum
Institute for Comparative Political Research**

**Roč. 1, č. 1, str. 119-130
Vol. 1, No. 1, pp. 119-130
ISSN 1801-6545**

Název článku:

Prezidentské volby v Polsku v roce 2005

The Presidential Elections in Poland in 2005

Autor:

Martina Miklová (40050@mail.muni.cz)

Abstract:

This paper deals with the Polish presidential elections in 2005, which were held 14 days after the parliamentary elections. The author characterizes the electoral system and concentrates on the two main presidential candidates – Lech Kaczyński and Donald Tusk, who are representatives of substantially opposing political parties – PiS and PO. This article compares the roles of Tusk and Kaczyński in the political order before 1989, in the 90's and at present. Special focus is given to the campaign, the preferences, the results and the disproportion. Finally, the author analyses the position of the new president Kaczyński and the impact of his election on politics.

Keywords: Poland, presidential elections, main candidates, political parties

Projekt "Evropská volební studia" byl zpracován v rámci Výzkumného záměru Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky "Politické strany a reprezentace zájmů v soudobých evropských demokraciích" (kód 0021622407).

1. Úvodní slovo

V tomto příspěvku se podíváme na prezidentské volby v Polsku v roce 2005. Nejprve bude popsán volební systém pro volbu prezidenta, poté budou charakterizováni dva hlavní kandidáti – Lech Kaczyński a Donald Tusk. Přiblížíme si jejich minulost a dosavadní působení v politice. Dále se zaměříme na průběh volební kampaně před prvním a druhým kolem voleb a uvedeme příčiny, které vedly k volebnímu úspěchu/neúspěchu obou hlavních aktérů. Uvedeme rovněž ostatní kandidáty na post prezidenta, stručně popíšeme průběh voleb a srovnáme předvolební preference s volebními výsledky. Nakonec se pokusíme zamyslet nad důsledky voleb pro fungování politického systému v Polsku.

2. Konání voleb

Prezidentské volby v Polsku se konaly 9. a 23. října 2005. Jednalo se o řádné volby, které následovaly 14 dní po volbách do parlamentu (viz Państwowa Komisja Wyborcza 2005, Wybory 2005). Důvodem je, že funkční období polského parlamentu (Sejmu a Senátu) je čtyřleté, zatímco funkční období prezidenta republiky je pětileté. Od roku 1990 se tedy konaly parlamentní volby v letech 1991, 1993 (předčasné), 1997, 2001, 2005 a prezidentské volby v letech 1990, 1995, 2000, 2005. Oboje volby v roce 2005 se navíc uskutečnily na podzim krátce po sobě. Na rozdíl od proměnlivého volebního systému do Parlamentu Polské republiky (srov. Kopeček 2001) jsou volby pro prezidenta od roku 1990 organizovány podle stejného volebního zákona (Polska 2005, Społeczeństwo: System wyborczy).

3. Volební systém pro prezidentské volby

V roce 1990 schválil Sejm nový volební zákon, na základě kterého jsou volby prezidenta všeobecné, rovné, přímé a konají se tajným hlasováním. Aktivní volební právo náleží všem občanům Polské republiky, kteří v den voleb dosáhli věku 18 let a kteří disponují aktivním volebním právem pro volby do Sejmu. Pasivní volební právo náleží všem občanům Polské republiky, kteří dosáhli věku 35 let a kteří rovněž disponují aktivním volebním právem pro volby do Sejmu. Polský prezident je volen na 5 let a může být zvolen maximálně na dvě funkční období. Prezidentské volby

vyhlašuje předseda Sejmu a na jejich průběh dohlíží Státní volební komise, oblastní¹ a okrskové volební komise. Pro možnost hlasování jsou zřizovány volební okrsky pro obyvatele na území Polska a speciální volební okrsky pro občany pobývající v zahraničí. Právo přihlašovat kandidáty mají voliči nebo politická či společenská uskupení, která za tímto účelem zřizují volební výbory. Kandidáta mohou přihlásit občané sebráním nejméně 100 000 podpisů voličů, kandidát musí s kandidaturou písemně souhlasit. Všichni kandidáti jsou pak v abecedním pořadí umístěni na volební lístek. Volič hlasuje tak, že na volebním lístku označí jednoho kandidáta, kterému dá svůj hlas. Jiný způsob úpravy hlasovacího lístku není přípustný (Kubát 2000: 37-39).

Prezident Polské republiky je volen klasickým dvoukolovým většinovým systémem. V prvním kole hlasování musí získat jeden z kandidátů absolutní většinu odevzdaných platných hlasů, jinak se koná po 14 dnech druhé kolo hlasování. V něm se rozhodne mezi dvěma nejúspěšnějšími kandidáty z prvního kola a k vítězství jednomu z nich postačí většina platných odevzdaných hlasů. V případě, že jeden z postupujících kandidátů stáhne svou kandidaturu, ztratí pasivní volební právo, nebo zemře, postupuje do druhého kola třetí (a další) nejúspěšnější kandidát z prvního kola. Eventuální protesty proti průběhu či výsledku voleb řeší Nejvyšší soud (tamtéž: 40).

4. Hlavní kandidáti na post prezidenta

Parlamentní i prezidentské podzimní volby roku 2005 byly zajímavé tím, že se v jejich vrcholném klání utkali titíž aktéři (politické strany, jejich kandidáti), kteří v konečném výsledku voleb obsadili první a druhé místo. Jedná se o pravicovou sociálně konzervativní stranu Právo a spravedlnost (PiS) s kandidátem Lechem Kaczyńským a liberální stranu Občanská platforma (PO) s předsedou Donaldem Tuskiem. Oba největší favorité na post prezidenta se na polské politické scéně pohybují aktivně už od devadesátých let (viz dále).

Lech Kaczyński (56) se v mládí aktivně angažoval v opozičním hnutí, stál u vzniku Solidarity, úzce spolupracoval s Lechem Wałęsą a v roce 1989 se účastnil jednání u kulatého stolu. Od devadesátých let utvářel politiku v Polsku společně se

¹ Dříve vojvodské volební komise, které byly zrušeny administrativní reformou v roce 1998. Více Kubát 2000: 39.

svým bratrem Jarosławem. V roce 1990 založili bratři Kaczyńští stranu Dohoda středu (PC), ale dostali se do sporů kvůli otázce rozštěpení Solidarity a do tří let z politické scény ustoupili. Lech Kaczyński byl rovněž senátorem (1989–1991) a poslancem Sejmu (1991 – 1993). Dále působil jako poradce prezidenta Wałęsy (1991) a jako předseda Nejvyššího kontrolního úřadu (1992–1995). V roce 1995 kandidoval na post prezidenta republiky, ale předčasně z klání odstoupil ve prospěch Jana Olszewského (ČTK 2005b). Ten tehdy postavil svou kampaň na heslu dekomunizace a o pravicově orientované voliče soupeřil s Lechem Wałęsou (Kubát 2000: 84-85). Lech Kaczyński se do vysoké politiky vrátil v roce 2000, kdy byl jmenován ministrem spravedlnosti v pravicové vládě Jerzyho Buzka. Ve funkci se zaměřil především na boj proti zločinnosti a brzy si vydobyl pověst nejúspěšnějšího politika. V roce 2001 založil opět společně s bratrem Jarosławem novou stranu Právo a spravedlnost (PiS), jejíž vzestup byl v dalších letech umožněn zejména korupčními aférami polské levice. Pro bratry Kaczyńské (tzv. „kačery“) se jednalo o velký politický comeback. Od roku 2002 je Lech Kaczyński primátorem Varšavy a z tohoto postu se také hlásil do prezidentských voleb (ČTK 2005b).

Navzdory jisté popularitě, které se Lech Kaczyński těší, zaráží polskou i evropskou veřejnost některými kontroverzními kroky, např. nepřátelským postojem vůči homosexuálům nebo úvahám o znovuoobnovení trestu smrti. Kaczyński by chtěl jako prezident bojovat proti nezaměstnanosti, zločinnosti a sociálním rozdílům ve společnosti. Podle něho je nutné k ozdravení Polska rozbít vlivné mocensko-oligarchické struktury a omezit vliv lidí spjatých s minulým režimem. Jeho krédem se stala „čtvrtá republika“ předpokládající vládu „tvrdé ruky“, což znamená posílení role prezidenta² (srov. Konstytucja Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.) a vytvoření republiky se silným důrazem na národní, katolické a rodinné hodnoty.

² Pravomoci prezidenta byly podle ústavy z roku 1997 omezeny a část z nich přešla na parlament. Prezident přišel o právo veta při blokování státního rozpočtu a prezidentovo veto v jiných záležitostech může být překonáno menší parlamentní většinou, tj. třípětinovou místo dvoutřetinovou. Prezident také ztratil právo veta při jmenování ministrů obrany, zahraničí a vnitra. V některých věcech však ústava pravomoci prezidenta zvýšila: prezident jmenuje předsedy Ústavního soudu, Nejvyššího správního soudu a Nejvyššího kontrolního úřadu. Stejně pravomoci získal při jmenování náčelníka generálního štábu a nejvyšších vojenských velitelů. Do roku 1997 tak činil pouze na návrh premiéra. Viz ČTK (2005): *Ústava z roku 1997 částečně omezuje pravomoci polského prezidenta*, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=150887).

V zahraniční politice propaguje Lech Kaczyński silné postavení Polska, tvrdý kurz vůči Německu a Rusku, dobré vztahy s USA. Je odpůrcem euroústavy (ČTK 2005e).

Donald Tusk (48) pochází z přístavu Gdaňsk. V mládí se angažoval v protikomunistickém hnutí, stal se jedním ze spoluzakladatelů Nezávislého studentského svazu (NZS) a angažoval se v opozičním tisku. Koncem osmdesátých let patřil mezi přední gdaňské liberály a po pádu komunistického režimu stál u zrodu Liberálně-demokratického kongresu (KLD). Po sloučení KLD s Demokratickou unií (UD) do Unie Svobody (UW) se stal v nově vzniklé straně místopředsedou. V devadesátých letech byl postupně poslancem dolní komory a senátorem, v roce 2001 se stal vicemaršálkem Sejmu. Ve stejném roce spoluzaložil liberálně-konzervativní Občanskou platformu (PO). V současné době je jejím předsedou³ (ČTK 2005a).

Tusk ztělesňuje umírněného středového politika, čímž přitahuje řadu Poláků, kteří jsou „unaveni“ radikály z pravé i levé části politického spektra a prosazuje změnu politického kurzu po letech vlády Svazu demokratické levice (SLD) zdiskreditované korupčními aférami. Zasazuje se o co nejvíce osobní svobody, zeštíhlení státní správy, omezení byrokracie a vymýcení korupce. Je zastáncem rovné daně, částečného odbourání sociálního státu a rychlého přijetí eura v Polsku. Jako hlava státu by usiloval o snížení nezaměstnanosti, vyrovnání sociálních rozdílů v zemi a posílení prestiže Polska v zahraničí. Chtěl by být prezidentem „skromným, otevřeným Evropě, sjednocujícím Poláky. Se snahou změnit Polsko, ale neměnit politickou úlohu prezidenta“ (Právo 8. 10. 2005: Polsko čeká asi jen prezidentské semifinále).

Srovnáme-li ve stručnosti oba hlavní kandidáty prezidentských voleb, musíme předeslat, že Tusk i Kaczyński ztělesňují významné politické osobnosti s vlastními politickými stranami a jasnými názory na budoucnost. Donald Tusk obrací svou pozornost vůči zmírnění rozdílů ve společnosti a s pomocí své strany usiluje o liberální ekonomickou reformu, včetně rovné daně. Odpůrci mu vytýkají, že přehlídí korupci a má blízko k elitám z bývalých komunistů. Podporují ho spíše mladší voliči, městské obyvatelstvo a vysokoškoláci. Lech Kaczyński je konzervativní politik

³ Tusk založil stranu společně s Maciejem Płażyńskim, někdejší předákem Volební akce Solidarita (AWS). Velký počet členů získala PO během prvních měsíců roku 2001, kdy došlo k masovému přesunu značné části stranické elity i členstva z AWS a UW do PO. Srov. Kopeček 2001.

s přímočarými názory, nacionálně orientovanými postoji a silně katolickým smýšlením. Netají se antikomunistickými názory a touhou „vypořádat“ se s bývalými elitami komunistického režimu. Vystupuje proti korupci a podporuje silnou roli státu v ekonomice. Zastánce má spíše v řadách sociálně slabších a starších občanů, obyvatel venkova a lidí s nižším vzděláním (Lidové noviny 25. 10. 2005: Polské volby – Postkomunistu střídá v čele země konzervativec).

Rozdíly mezi oběma rivaly nacházíme také v jejich postoji k evropské integraci. Zatímco dosavadní prezident Aleksander Kwaśniewski přivedl Polsko do euroatlantických struktur, nyní se spekuluje o tom, jak bude vývoj dále probíhat. Jak Tusk, tak Kaczyński odmítají další prohlubování Evropské unie, rozdíl však panuje v intenzitě: zda se polská diplomacie obrátí zcela, nebo „jen“ zásadně. Tusk odmítá evropskou ústavu, ale nestaví se proti obranné spolupráci EU. Kaczyński je skeptický vůči unii jako takové a „jeho přístup se blíží názorům vyhraněných katolíků, kteří v EU vidí ohrožení polské státnosti“. Odlišný názor zaujímají i v otázce vztahu Polska a Německa: Tusk je pro vstřícné vztahy mezi Varšavou a Berlínem, Kaczyński se k Německu staví spíše negativně (Lidové noviny 8. 10. 2005: Nový prezident, nová diplomacie?).

5. Polsko před volbami a ve volbách

Volební kampaň se odehrávala poměrně razantně. Jednak to bylo dáno výsledkem parlamentních voleb, v nichž těsně zvítězila politická strana Právo a spravedlnost (PiS) nad Občanskou platformou (PO) (srov. Państwowa Komisja Wyborcza 2005, Wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Wyniki wyborów), jednak samotným průběhem volby nového polského prezidenta. Jednání o programu a složení vládního kabinetu bylo odloženo, protože zatím nebylo možné situaci řešit. Došlo pouze k tomu, že se předseda PiS Jarosław Kaczyński vzdal kvůli bratrově prezidentské kampani premiérského křesla. V rámci předvolební kampaně se ostřeji projeví rozepře mezi oběma kandidáty – zejména ultrakatolické kruhy podporující Kaczyńského kriticky poukazyvaly na Tuskův „německý původ“⁴ a Kaczyńského štáb použil mezi prvním a druhým kolem voleb proti Tuskovi informaci, že jeho dědeček

⁴ D. Tusk pochází z kašubské menšiny, která je propletencem severopolské a pruské kultury. Viz *Nový prezident, nová diplomacie?* Lidové noviny, 8. 10. 2005.

sloužil ve wehrmachtu. Kaczyńského rovněž podporovalo radikálně katolické Rádio Maryja (Lidové noviny 25. 10. 2005: Polsko A porazilo Polsko B).

Předvolební preference byly více příznivé pro Tuska, kterému bylo přisuzováno na začátku října až 50% voličské podpory a uvažovalo se o tom, že volby vyhraje hned v prvním kole. Postupně se jeho preference snižovaly a těsně před volbami se ustálily asi na 40 %. Druhému v pořadí Kaczyńskému se přisuzovalo zhruba 34 %, ale výzkumné instituty se v prognózách lišily, takže některé uváděly rozdíl mezi oběma kandidáty pouhé 1 % (Právo 8. 10. 2005: Polsko čeká asi jen prezidentské semifinále). Výhra v prvním kole navíc žádnému z nich nedávala záruku na výhru ve druhém kole. Z dalších kandidátů podle volebních preferencí následovali: šéf populistického seskupení Sebeobrana Andrzej Lepper (9 %), sociální demokrat Marek Borowski (8 %), s menší voličskou podporou Jarosław Kalinowski (3 %), Janusz Korwin-Mikke (2 %), Henryka Bochniarzová a další, kteří měli sotva jednoprocenní podporu. Znepokojivě sledovala situaci převážně oslabená polská levice, jejíž jediný relativně nadějný kandidát, maršálek Sejmu Włodzimierz Cimoszewicz, z prezidentského klání z osobních důvodů předčasně odstoupil (ČTK 2005d).

První kolo prezidentských voleb se konalo v neděli 9. října 2005 a nebyl v něm zvolen žádný z dvanácti kandidátů, kteří se jej zúčastnili. Oficiální výsledky vyhlásila Státní volební komise v pondělí 10. října 2005. Nejvíce hlasů 36,3 % získal Donald Tusk, na druhém místě skončil Lech Kaczyński, pro kterého hlasovalo 33,1 % voličů. Třetí příčku obsadil Andrzej Lepper (15,1 %), jako čtvrtý se umístil Marek Borowski (10,3 %). K volbám přišlo 49,74 % voličů (Państwowa Komisja Wyborcza 2005a, Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Wyniki głosowania). Účast byla asi o 10 % voličů vyšší než v parlamentních volbách před dvěma týdny, ale přesto se jednalo o nejnižší účast v prezidentských volbách od roku 1989 (ČTK 2005h). Výsledek voleb nebyl příznivý hlavně pro Tuska, protože jeho výsledek byl horší, než se podle předvolebních výzkumů očekávalo. O výsledku ve druhém kole měli rozhodnout voliči levice – tedy ti, co hlasovali pro Leppera a Borowského. Právě jejich hlasy se měly stát pověstným jazýčkem na vahách (Právo 11. 10. 2005: Polsko čeká před 2. kolem ostrý souboj).

Druhé kolo prezidentských voleb, do něhož postoupili podle předpokladů Tusk a Kaczyński, se konalo v neděli 23. října. Za nového prezidenta Polské republiky byl

zvolen Lech Kaczyński, který získal 54,04 %. Poražený Donald Tusk obdržel 45,96 % hlasů. Tohoto kola voleb se zúčastnilo 50,99 % voličů (Państwowa Komisja Wyborcza 2005b, Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Wyniki głosowania). Poláci si tak zvolili v pořadí čtvrtého prezidenta od roku 1989 za dosud nejnižší volební účasti.⁵ Podíváme-li se na období mezi oběma koly prezidentských voleb, zjistíme, že k vítězství Kaczyńskému pomohla především podpora Andrzeje Leppera, s nímž se po počátečním zdráhání rozhodl uzavřít neveřejnou dohodu, takže asi 85 % Lepperových voličů hlasovalo ve druhém kole pro Kaczyńského. Tusk byl v obtížnější situaci. Mohl se pokusit získat nové hlasy od voličů zcela rozložené levice, jejíž kandidát Marek Borowski ovšem získal jen 10 % hlasů. Levicové voliče navíc odrazovaly liberální ekonomické plány Tuskovy Občanské platformy, takže pro něho ve druhém kole voleb hlasovalo pouze 70 % voličů Borowského. Nepomohla ani podpora Lecha Wałęsy a Aleksandra Kwaśniewského (Lidové noviny 25. 10. 2005: Polsko A porazilo Polsko B).

Sociologické předvolební průzkumy se v porovnání se skutečnými výsledky lišily o 15 – 25 %, neboť Tusk ve všech vedl nejméně o 4 %. Podle některých přitom byla převaha Kaczyńského patrná už po prvním kole voleb. Je možné, že příčinou špatných odhadů byla nepřízeň médií, která nebyla Kaczyńskému nakloněna, a tak mu nepřipisovala šance na vítězství (tamtéž: Nový polský prezident není žádný populist).

6. Shrnutí a vize

Polské podzimní parlamentní a prezidentské volby roku 2005 nastolily v zemi velmi specifickou situaci, neboť v obou z nich zvítězil tentýž aktér (politická strana, respektive kandidát). Podle některých tak vyhrálo Polsko B oproti Polsku A: „Polská ves proti městu, neúspěšní proti úspěšným, národní tradice proti moderní Evropě, východ Polska proti západu.“ (tamtéž: Polsko A porazilo Polsko B). Nacionálně orientovaní polští katolíci reprezentovaní bratry Kaczyńskými získali do svých rukou parlament, vládu i silný prezidentský úřad. V jejich zájmu je začít se změnami

⁵ V roce 1990 byl zvolen hlavou státu Lech Wałęsa (účast v 1. kole voleb byla 61 %, ve 2. kole 53 %), v roce 1995 Aleksander Kwaśniewski (účast v 1. kole voleb byla 65 %, ve 2. kole 68 %), v roce 2000 opět Kwaśniewski (byl zvolen už v 1. kole za volební účasti 61 %). Viz ČTK (2005c).

v Polsku, které vytvoří novou „čtvrtou republiku“, která by měla vést především k zvýšení role katolické církve ve společnosti, vyšším sociálním dávkám a státní pomoci (masivní výstavba bytů), ale také k přitvrzení práva (obnovení trestu smrti), zastavení privatizace strategických podniků a zastavení další integrace Polska do Evropské unie. V zahraniční politice by chtěl Lech Kaczyński více prosazovat polské národní zájmy (tamtéž: Kaczyński budoují „čtvrtou republiku“).

Nový boj se po volbách rozhořel v parlamentu, kde se začalo jednat o budoucí vládě a složení kabinetu. Vize o vytvoření koalice PiS – PO se ukázala jako nejistá a nejasné přestalo být i to, zda dojde ke koaliční smlouvě. Občanská platforma místo toho zvažovala, že přejde do opozice, odkud by mohla lépe podporovat své zájmy. Nový premiér Kazimierz Marcinkiewicz původně nabídl členům poražené strany prestižní posty (ministerstvo zahraničí, ministerstvo obrany, ministerstvo hospodářství) a Tuskoví dokonce post maršálka Sejmu, ale při dalším jednání došlo k neshodám, mimo jiné právě o post maršálka. Je tedy více než pravděpodobné, že PiS utvoří menšinovou vládu, pravděpodobně ve spojení s jinými politickými stranami (v úvahu přicházejí Sebeobrana, Liga polských rodin a Polská lidová strana). Dalším z poměrně radikálních řešení by bylo zopakovat volby (ČTK 2005g).

Vývojem v Polsku se začaly zabývat také ostatní evropské státy. Německo a Rusko s napětím čekají, jakým směrem se bude situace vyvíjet a v očekávání je rovněž Brusel, který zatím pouze odhaduje, co z „nového Polska“ vzejde. Zda skutečně půjde o „stát snů“, jak se nechal slyšet jeden z členů štábu Kaczyňského strany,⁶ a pokud ano, pro koho tímto státem snů Polsko Kaczyňských bude.

⁶ „Společně jsme vybojovali čtvrtou republiku. Je to velký den pro všechny, kdo milují Boha a Polsko. Máme prezidenta, který vybuduje Polsko našich snů.“ Viz *Polsko A porazilo Polsko B*, Lidové noviny, 25. 10. 2005.

Seznam literatury a použitých pramenů

Monografie a články

Kubát, M. (2000): *Politika v Polsku po roce 1989. Volby, volební systémy a jejich politické konsekvence*. Praha: UK.

Kopeček, L. (2001): *Reflexe parlamentních voleb v Polsku (2001)*. Středoevropské politické studie, roč. III., č. 4, on-line verze (<http://www.iips.cz/seps>).

Denní tisk

Kaczyňští budují „čtvrtou republiku“, Lidové noviny, 25. 10. 2005.

Nový polský prezident není žádný populist, Lidové noviny, 25. 10. 2005.

Nový prezident, nová diplomacie? Lidové noviny, 8. 10. 2005.

Polské volby – Postkomunistu střídá v čele země konzervativce, Lidové noviny, 25.10. 2005.

Polsko A porazilo Polsko B, Lidové noviny, 25. 10. 2005.

Polsko čeká asi jen prezidentské semifinále, Právo, 8. 10. 2005.

Polsko čeká před 2. kolem ostrý souboj, Právo, 11. 10. 2005.

Internetové články

ČTK (2005a): Donald Tusk – charismatický favorit prezidentských voleb, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=150884).

ČTK (2005b): Kaczyński – neohrožený „šerif“ jde do boje o prezidentský post, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=150885).

ČTK (2005c): Kaczyński oficiálně zvolen polským prezidentem, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=154271).

ČTK (2005d): Polsko ztrácí s Kwaśniewským oblíbenou a nekonfliktní hlavu státu, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=150886).

ČTK (2005e): Pravicový socialista Lech Kaczyński chce mravně ozdravit Polsko, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=154178).

ČTK (2005f): Ústava z roku 1997 částečně omezuje pravomoci polského prezidenta, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=150887).

ČTK (2005g): V polské politice trvá patová situace, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=154762).

ČTK (2005h): Ve druhém kole prezidentských voleb jsou Tusk a Kaczyński, on-line text (http://www.ceskenoviny.cz/svet/index_view.php?id=152028).

Elektronické zdroje

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
(<http://www.sejm.gov.pl/prawo/konstytucja/kon1.htm>).

Państwowa komisja Wyborcza 2005, Wybory 2005 (<http://wybory2005.pkw.gov.pl>).

Państwowa komisja Wyborcza 2005a, Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
Wyniki głosowania
(<http://www.wybory2005.pkw.gov.pl/PZT1/PL/WYN/W/index.htm>).

Państwowa komisja Wyborcza 2005b, Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,
Wyniki głosowania
(<http://www.prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>).

Polska 2005, Społeczeństwo: System wyborczy
(<http://www.poland.gov.pl/?document=149>).

Webové stránky

Państwowa Komisja Wyborcza (<http://www.pkw.gov.pl>).

Platforma Obywatelska – PO (<http://www.platforma.org>).

Prawo i Sprawiedliwość – PiS (<http://www.pis.org.pl>).

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej (<http://www.prezydent.pl/x.node?id=82>).

Elektronické zdroje jsou aktuální k 1. 12. 2005.

Příloha: Jak Poláci volili

podle věku	Lech Kaczyński	Donald Tusk
18–24 let	46 %	54 %
25-39 let	51 %	49 %
40-59 let	58 %	42 %
nad 60 let	61 %	39 %

podle pohlaví	Lech Kaczyński	Donald Tusk
ženy	53 %	47 %
muži	57 %	43 %

podle bydliště		
města	47,3 %	52,7 %
vesnice	67,7 %	32,3 %

podle vzdělání		
základní	72 %	28 %
odborné	67 %	33 %
střední	54 %	44 %
vysoké	39 %	61 %

hlasování podle vojvodství	
Lech Kaczyński	Donald Tusk
Kujavsko - pomořské	Varmijsko - mazurské
Mazovské	Pomořské
Podleské	Západopomořské
Lodžské	Lubušské
Svatokřížské	Velkopolské
Lublinské	Dolnoslezské
Malopolské	Opolské
Podkarpatské	Slezské

výsledky hlasování	
Lech Kaczyński	Donald Tusk
54,04 %	45,96 %
volební účast: 50,99 %	

Zdroj:

Archiv LN (2005): *Polské volby –*

Postkomunistu střídá v čele země konzervativce, on-line text

(<http://zpravy.centrum.cz/archivln/archivln.phtml?id=411388&sec=261&d=25&m=10&y=2005&dat=20051025#clanek>).